

Met bijdragen van KEES LANGEVELD, KARIN MICHEL, HANS BORSJE EN HENK WIJKHUISEN

Planten determineren

HEIMANS, HEINSIUS EN THIJSSSE'S *Geïllustreerde Flora van Nederland*, 23e druk, 1994. Bewerkt door dr. J. Mennema. Uitgeverij Versluys. ISBN 90-24918030. Prijs f 79,85.

Ofschoon het inmiddels geen nieuws meer is, is het toch een gebeurtenis die niet onvermeld mag blijven; er is weer een "Heimans en Thijssse"! Bij de ingewijden gaat nu een belletje rinkelen. Vele jaren lang is dit hét boek geweest waarmee liefhebbers planten op naam konden brengen, zonder angst te hebben voor onbegrijpelijke botanische termen. Alle begrippen werden verduidelijkt aan de hand van een pentekeningetje. De determinersleutels waren veelal makkelijk te volgen en je had de naam dan ook zo te pakken. Met het plaatje erbij kon je onmiddellijk zien of je het goed gedaan had. Dat kon je van die andere Flora van Nederland, de Heukels, niet zeggen: weinig plaatjes en moeilijke determinersleutels; Heukels was meer een flora voor beroepsmensen.

Ook ik (Kees Langeveld) heb destijds met behulp van de Geïllustreerde Flora van Nederland (2e druk) de planten uit het duin leren kennen. Dit boek heeft werkelijk een nieuwe wereld voor mij geopenbaard. Maar helaas, de herdruk liet lang op zich wachten. Het zag er even naar uit dat die nooit meer zou verschijnen. Dus toen ik eenmaal thuis was in de plantenwereld, ben ik overgestapt naar Heukels, waar om de paar jaar een herdruk van verschijnt. Wat bleek? Men had de Heukels aangepast: veel meer plaatjes, eenvoudiger tabellen en van een formaat dat je gemakkelijk mee naar buiten neemt. De achterstand ten opzichte van Heimans, Heinsius en Thijssse was ingelopen.

Het ligt voor de hand om hier een vergelijking te maken tussen de twee Flora's van Nederland, maar wellicht hoort u liever wat je aan die nieuwe Geïllustreerde Flora hebt. In het kort: men kan er alle planten van het duingebied tussen de Panne (België) en Rottumeroog mee op naam brengen. Dat alle andere inheemse planten van de Benelux er ook in staan is een pluspunt. Heel waardevol vind ik het hoofdstukje met de verklaring van de Latijnse termen. Dat maakt het zoveel makkelijker om de Latijnse namen te onthouden, iets wat nog steeds noodzakelijk is als je met de wat fanatiekere floristen spreekt. Een deel van deze flora is het formaat: het boek is ruim 6 centimeter dik. Ronduit teleurstellend zijn de nieuw toegevoegde illustraties: piepkleine plaatjes, afgedrukt in erbarmelijke grijs tinten. De determinersleutels zijn nog steeds goed te hanteren, maar vertonen hier en daar grote overeenkomsten met die uit de Heukels. Als ik de naam van een grasje of zegge opzoek, gebruik ik liever zelfs de Heukels dan deze nieuwe Heimans en Thijssse. Overweegt u de aanschaf van een flora, leen dan beide soorten uit de bibliotheek en probeer een paar wilde planten op te zoeken. U bent er snel genoeg achter welk van deze twee flora's het best bij u past.

Rode lijst

H. HOLLANDER & P. VAN DER REEST, 1994. *Rode Lijst van bedreigde zoogdieren in Nederland*. Uitgave van Vereniging van Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Emmalaan 41, Utrecht. ISBN 90-73162-15-7. Prijs f 10,00 incl. verzendkosten.

Samenvatting door P.H.C. Lina en G. van Ommering, 1994. Uitgave van IKC Natuurbeheer te Wageningen. Te verkrijgen door overmaking van f 7,50 op giro nr. 341370 o.v.v. IKC rapport nr.12.

Rode lijsten hebben een alarmfunctie. Ze worden opgesteld om de kwetsbaarheid van bepaalde soorten of soortgroepen aan te geven. Naast informatiebron, fungeert de lijst ook als basis voor beleid t.a.v. natuurbehoud en natuurbeheer. Aangezien het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) behoefte heeft aan lijsten, die volgens een gestandaardiseerde methode overeenkomstig de normen van het IUCN zijn samengesteld, is men bezig met onderzoek naar de stand van zaken van diverse soortgroepen. Het is de bedoeling dat eens in de 5 à 10 jaar een dergelijk onderzoek wordt gehouden. Afgelopen jaar zijn twee Rode Lijsten gepubliceerd: vogels en zoogdieren. De soorten die op de Rode Lijst staan krijgen prioriteit in het natuurbeleid.

De Rode Lijst is schrikbarend lang, nl. 38% van de inheemse zoogdieren. Opvallend is dat er veel vleermuissoorten op voorkomen.

Belangrijke knelpunten voor zoogdieren in Nederland zijn het verdwijnen en versnipperd raken van leefgebieden, het verkeer en de watervervuiling. Voor vele soorten gelden ook specifieke knelpunten zoals verstoring (zeehonden), beheer (kunstmatig houden van wild zwijn en edelhert), visserij (overbevissing en bijvangsten van tuimelaar en bruinvis).

Vele maatregelen zijn nodig om de achteruitgang van onze zoogdieren een halt toe te roepen. Dit moet vooral gebeuren via gebiedsgericht natuurbeleid en daar waar noodzakelijk soortgericht. Een goede invulling en realisering van de ecologische hoofdstructuur kan een aardige houvast bieden. Daarnaast zijn ook kleinere beleidsmaatregelen nodig, zoals herstel van verbindingzones, aanleg van faunapassages, verbetering van waterkwaliteit, behoud en herstel van kleine landschapselementen etc.

Zoogdierengids

R. LANGE, P. TWISK, A. v. WINDEN & A. v. DIEPENBEEK, 1994. *Zoogdieren van West-Europa*. Uitgave van KNNV en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten. ISBN 90-5011-077-0. Winkelprijs f 49,95.

"Zoogdieren: dieren die er wel zijn, maar die je (meestal) niet ziet". Met dit thema van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VVZ) wordt het voorwoord van Zoogdieren van West-Europa geo-

pend. Door hun weinig opvallende gedrag staan zoogdieren veel minder in de belangstelling dan bijv. vogels. Hierdoor weten wij niet alleen minder over zoogdieren, vaak zijn wij ook slecht op de hoogte over hun aanwezigheid. Het waarnemen van zoogdieren in het vrije veld is meestal een kwestie van geluk, volharding en kennis. Vooral ook kennis van hun sporen. Niet alleen prenten, maar ook vraat- en knaagsporen, keutels, hollen en nesten, skeletresten in braakballen verraden hun aanwezigheid. Met deze gids wil de VVZ de kennis, die in de afgelopen decennia over zoogdieren is vergaard onder de aandacht van een groter publiek brengen. Deze kennis is zeker ook van belang voor beheerders en inrichters van natuurgebieden en bij natuurbouwprojecten.

In deze gids worden alle zoogdieren behandeld, die voorkomen in het laagland van West-Europa, van Zuid-Noorwegen tot de Loire en van Ierland tot de Pools-Duitse grens. Deze gids is eveneens goed bruikbaar in het grootste deel van Europa. In de gids worden 114 soorten beschreven, die in het wild voorkomen en zich kunnen voortplanten.

De kern van het boekje wordt gevormd door de 114 soortbeschrijvingen, waarin zaken aan de orde komen als uiterlijk, biotoop, terrein-gebruik en loopsporen, geluid, leefwijze en populaties en verspreiding. Soms iets over bedreigingen, bescherming en beheer en hoe de soort het beste is waar te nemen. Deze beschrijvingen staan boordevol informatie.

In de paragrafen over bedreigingen, bescherming en beheer argumenteren de auteurs goed afgewogen hoe bepaalde dieren te beschermen zijn en of het zinvol is om dieren te herintroduceren. Over de Lynx wordt o.a. gezegd dat een goede stand van in het wild levende hoefdieren (vooral de ree) van belang is. Ook moeten in die gebieden weinig toegankelijke gedeeltes aanwezig zijn. Herintroductie op de Veluwe heeft weinig zijn, daar het beschikbare bosareaal te klein is. Alleen na het realiseren van een grensoverschrijdende ecologische structuur, zodat er een verbinding ontstaat met de Ardennen, Eifel en Voergeen, zijn er mogelijk kansen voor de lynx in Nederland.

Vrijwel alle soorten zijn afgebeeld op 16 platen in kleur en 3 in zwart-wit. Een belangrijk detail is, dat per plaat de soorten op dezelfde schaal zijn afgebeeld. De tekeningen van Peter Twisk zijn schitterend; sober, maar glashelder en duidelijk. Als de dieren een variabele vachtkleur hebben, is dit aangegeven in een apart blokje, meestal met de ondervacht erbij getekend. Helaas staan de zeezoogdieren alleen op de zwart-wit platen.

Het boek wordt afgesloten met een hoofdstuk over bedreiging en bescherming van de zoogdieren in de Benelux, een discussie (her)introductie van zoogdieren, een uitgebreide literatuurlijst en een adressenlijst van zowel Nederlandse als Belgische instituten.

Afsluitend kan gezegd worden dat dit boek veel meer is dan zomaar een gids. Het is een compact én compleet overzicht van "onze" zoogdieren. Het is alleen een beetje te dik en te zwaar uitgevallen om mee te nemen in het veld. Met dit boek hebben de zoogdieren hun literaire achterstand op vogels vrijwel geheel goedge maakt.

Noordzeeroute

AD SNELDERWAARD, 1995. LF1 Noordzeeroute, fietsen tussen Den Helder en Boulogne-sur-Mer. Uitgave door de Stichting Landelijk Fietsplatform en Westvlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd, Departement du Nord. ISBN 90-72930-08-8. Prijs f 10,—.

Hij is er weer. Alweer de vierde en geheel herziene druk van de bekende LF1 Noordzeeroute, die van noord naar zuid of omgekeerd door de duinen gaat. De tekst over het duingebied is geheel geactualiseerd door niemand minder dan Marc Janssen, duinkerken bij uitstek. Het boekje is prachtig vormgegeven met goede, duidelijke kaarten en veel kleuren-druk. Het is bijna niet te geloven dat de uitgave slechts een tientje kost in een tijd dat een gemiddeld boek bij dertig gulden begint. Evenals voorgaande uitgaven is het ook nu weer mogelijk om het boekje bij Stichting Duinbehoud te bestellen door f 13,50 over te maken op giro 3505200 o.v.v. LF1/Noordzeeroute. En wie het boekje afhaalt, heeft f 3,50 over voor een sorbet onderweg.

Geschiedenis natuurbehoud

HENNY VAN DER WINDT, 1995. En dan: wat is natuur nog in dit land? Uitgave Boom b.v. Amsterdam/Meppel. ISBN 90-5352-132-1. Prijs f 43,50.

Discussies over wat natuurbescherming is of zou moeten zijn, zijn aan de orde van de dag. Was pakweg twintig jaar geleden de discussie patroonbeheer versus procesbeheer een hot-item binnen geleerde kringen, momenteel trachten hele volkstammen de idee van natuurontwikkeling te definiëren. De één ziet natuurontwikkeling vooral als het nieuw ontwikkelen van natuur op voormalige landbouwgronden (maar ja, wat is natuur?), de ander ziet natuurontwikkeling als een éénmalige ingreep om een verloren proces weer op gang te helpen, meer natuurherstel dus.

En zo houden we elkaar in deze business aan het werk met symposia of de introductie van de bruine beer op Texel recht doet aan het oerbeeld van natuur of dat zonder de aanwezigheid van een goed bereikbare vogelkijkhut het draagvlak voor natuurontwikkeling al bij voorbaat is uitgesloten. En wat de denken van boeren natuur, waarin Nederland in toenemende mate een kwekerij dreigt te worden van grutto's met als agrarisch toegift een randje groen langs de sloten. Het zijn heerlijke discussies, waarbij soms nog net niet de nestbeschermers door de zalen vliegen.

Wie allemaal wil nalezen hoe het zo gekomen is, leze Henny van der Windt's proefschrift,

dat door Boom als handelseditie op de markt is gebracht. Het boek geeft een prima overzicht van ruim 100 jaar denken en doen over natuurbescherming in Nederland.

Zelf las ik het boek tijdens mijn verblijf in Zweden, omringd door een verzwellende natuur. Dit is zonder meer af te raden, omdat dan alleen al de vraag die in de titel ligt besloten een negatief antwoord uitlokt. Maar los van deze bespiegeling dat natuurbescherming in Nederland zoets is als tuineren in een bloempot, vond ik het boek een gedegen studie en de aanschaf waard voor wie wil weten hoe onze ideeën over natuurbehoud zich hebben ontwikkeld.

Kalender

VERJAARDAGSKALENDER VAN JAC. P. THIJSE. Uitgeverij Terra. ISBN 90-6255-633-7. f 12,50.

In het Thijse-jaar hoort ook een fraai uitgevoerde verjaardagskalender. Daarom heeft uitgeverij Terra de kalender "De bloemen van Jac. P. Thijse" op de markt gebracht, waarin prachtige afbeeldingen staan van de aquarellen van C. en H. Rol. Qua prijs een leuk kado voor de komende feestdagen?

Dagvlinders

MOURIK, JOOP, PIETER KAN, MARIEK EGGINKAMP-ROTTEVEEL MANSVELD EN TINEKE SCHADENBERG. 1995. Voorlopige atlas van de dagvlinders van Zuid-Kennemerland, 1992 tot en met 1994. Uitgave KNNV Dagvlinderwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Het is frappant wat er allemaal blijkt rond te vliegen in een gebied, wanneer een groot aantal liefhebbers systematisch op onderzoek uitgaan. Door dit onderzoek is Zuid-Kennemerland op slag één van de vlinderrijkste gebieden gebleken van ons land. Met vogels wisten we al dat met de toenemende hoeveelheid vogelaars steeds meer wordt waargenomen. Zo ook met vlinders. In 1992 startte men in Zuid-Kennemerland, de regio rond Haarlem, met een dagvlindermonitoringproject, wat resulteerde in drie verslagen over 1992, 1993 en 1994.

Uit het onderzoek is gebleken dat 25 dagvlindersoorten tot de zekere standvlinders van Zuid-Kennemerland gerekend kunnen worden. Hieronder enkele soorten van de rode lijst, zoals de aardbeinvlinder, de bruine eikepage, de kleine parelmoervlinder, de duinparelmoervlinder en de heivlinder. In totaal werden 36 soorten geteld.

Natuurdoeltypen

D. BAL, H.M. BEIJE, Y.R. HOOGEVEEN, S.R.J. JANSEN EN P.J. VAN DER REEST. 1995. Handboek natuurdoeltypen in Nederland. Uitgave Informatie- en Kennis-Centrum Natuurbeheer, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij Woningen. ISSN 0929-7014. Prijs f 37,—.

Het "handboek natuurdoeltypen in Nederland" vormt met de rapporten "Ecosystemen in Nederland" en "Natuurgericht milieubeleid" een drieluik, dat is uitgebracht om meer helderheid te verkrijgen in het natuurbeleid. Centraal staat de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur.

In het handboek worden 132 natuurdoeltypen beschreven, waarbij voor elk natuurdoeltype afzonderlijk een toetsbare kwaliteit wordt beschreven voor een natuurterrein.

Natuurdoeltypen zijn primair bedoeld als instrument voor de planvorming, uitvoering en evaluatie van het natuurbeleid.

Jachtvademecum

KEES SCHERPENZEEL, MARTIN TULP, PH.J.M. MEEDER EN J.H. ZWAAN. 1994. Jachtvademecum, Handboek voor het Jachtbedrijf. 2 banden. Uitgave Koninklijke Vermande b.v. Code J03. Prijs f 125,—.

De jacht is een wereld apart, waar je als natuurliefhebber over het algemeen nauwelijks weet van hebt, laat staan dat begrip wordt opgebracht voor het feit dat de meeste jagers schieten voor hun plezier.

Het jachtbedrijf bedient zich van een apart taalgebruik. Zo kent men grofwild, waaronder roodwild, dat beter bekend is als edelhert. Een ree gaat 's avond op lavei, fiept en blaft wat en leeft vaak in sprongen. De kalfjes worden gezet, uiteraard nadat de bok achter de geit aan heeft gedreven en u begrijpt het al, net zoals bij de meeste dieren beslaat hij de geit en zit dan met zijn voorlopers op de dos. Er gaat een wereld voor je open.

Het jachtvademecum bestaat uit twee banden. De eerste band gaat geheel op aan beschrijvingen van wild en wildziekten, dat een complete indruk maakt.

De tweede band gaat in op de jachtmiddelen, wet- en regelgeving, organisatie van de jacht en bibliografie. Zo leerde ik dat een kogel van 10 gram met een diameter van 8 mm. een snelheid heeft van 900 m/sec en kwam ik bij het hoofdstuk ballistiek tot de conclusie dat een jager minstens een natuurwetenschappelijke achtergrond moet hebben om het rendement van een kogelschot te berekenen.

Tja, en dan de organisatie van de Nederlandse jagers. Die is solide en daar ben ik best jaloeus op. Er is in ons land één club voor jagers en die behartigt de belangen van de Nederlandse jager voortreffelijk. Dat is wel heel wat anders dan de verdeelde Nederlandse natuurbescherming, die vaak meer met zichzelf bezig is, dan het doel waar zij voor dient te staan.

Neem alleen al het hier besproken vademecum, waarom wel een jachtvademecum en geen natuurbeschermingsvademecum? Het enige standaardwerkje, het "Actieboek Natuur en Milieu" is van 1989 en getuigt op de actuele ontwikkelingen goed voor de oud papierbak.

Kortom, wat men ook vindt van het jachtbedrijf, het is goed georganiseerd en daar is het jachtvademecum een afspiegeling van. Een omvangrijk en helder naslagwerk dat alle aspecten van de jacht belicht.

'Duurzame Energie' schoon genoeg

We willen niet beweren dat „Duurzame Energie” HÉT antwoord is op het afzien van kernenergie. „Duurzame Energie” is wel dringend nodig om de wereld leefbaar te houden. Wij vragen ook uw medewerking. Maak familie, vrienden, kennissen abonnee voor f 65,- (en f 3,90 BTW).

Ik neem een jaarabonnement op

Naam:

Adres:

Stichting Tijdschrift Duurzame Energie
G. Le Belle
Voorweg 9 - 1871 CK Schoorl

duurzame
energie

Zonder „Duurzame Energie” valt er niet meer te leven